

18. Гордукалова Г. Ф. Дорогу осилит идущий: Зачем нужна рубрика информационный анализ? / Г. Ф. Гордукалова // Библиот. дело. — 2003. — № 2. — С. 27–28.
19. Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства / В. М. Горовий. — К. : НБУВ, 2005. — 300 с.
20. Кушнаренко Н. М. Наукова обробка документів : підручник / Н. М. Кушнаренко, В. К. Удалова. — Вид. 2-е, випр. і доп. — К. : «Знання», 2004. — 331 с.
21. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій / М. С. Слободяник. — К. : Ред. журн. «Бібл. вісн.», 1995. — 268 с.
22. Петрова А. Г. Бібліотека в умовах соціально-економічних змін : монографія / А. Г. Петрова. — К., 2003. — 301 с.
23. Сорока М. Б. Національна система реферування української наукової літератури / М. Б. Сорока ; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. — К. : НБУВ, 2002. — 209 с.
24. Борисова О. Б. Состояние библиотековедения: оценка в наукометрических исследованиях / О. Б. Борисова // Науч. и техн. б-ки. — 1996. — №2. — С. 46–56.
25. Васильев И. Г. Оценка когнитивного состояния библиотековедения / И. Г. Васильев // Науч. и техн. б-ки. — 2000. — №9. — С. 18–32.
26. Кобелев О. М. Бібліометрія в системі бібліотекознавчого знання / О. М. Кобелев // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. — Х. : ХДАК, 2008. — Вип. 6. — С. 157–167.
27. Карташов Н. С. Сравнительное библиотековедение — новое знание о библиотечном деле / Н. С. Карташов // Библиотековедение. — 1997. — №5-6. — С. 3–15.
28. Кобелев О. М. Порівняльні бібліометричні дослідження у бібліотекознавстві. Ч.1. Теоретичний аспект / О. М. Кобелев // Вісн. Кн. палати. — 2000. — №1. — С. 24–26.

Надійшла до редколегії 30.04.2010 р.

УДК 316.774:02

Т. А. ДУРЄЄВА

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ БІБЛІОТЕЧНОГО ФАХІВЦЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ АДАПТАЦІЇ КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто особливості формування професійної свідомості бібліотечного фахівця як умови ефективної адаптації комунікаційних технологій до бібліотечно-інформаційної діяльності. Показано шляхи й умови підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців у напрямі технологізації професійного знання.

Ключові слова: бібліотечна діяльність, бібліотечна освіта, комунікаційні технології, адаптація технологій.

Рассмотрены особенности формирования профессионального сознания библиотечного специалиста как условия эффективной адаптации коммуникационных технологий к библиотечно-информационной деятельности. Показаны пути и условия повышения эффективности подготовки будущих специалистов в направлении технологизации профессионального знания.

Ключевые слова: библиотечная деятельность, библиотечное образование, коммуникационные технологии, адаптация технологий.

The features formations of professional consciousness of library specialist as terms of effective adaptation of communication technologies are considered to library-informative activity. Ways and terms of increase of efficiency of preparation of future specialists are shown in the direction of technologizing of professional knowledge.

Key words: library activities, library education, communication technologies, adaptation of the technologies.

Професіоналізація бібліотечних фахівців відбувається в умовах, що динамічно змінюються та формують якісно нові вимоги до професійної діяльності, її організацію. Визначними факторами, що впливають на оновлення професійної освіти бібліотекарів, стають зміни в інституті освіти в цілому, інтеграція в системі соціальних комунікацій та інформаційній інфраструктурі суспільства через структурування соціально-інформаційних технологій. Зміст професійних завдань працівників бібліотечних організацій усе більше зводиться до забезпечення глобальних соціально-інформаційних процесів — документалізації, актуалізації та візуалізації знань, які базуються на комунікаційних технологіях (КТ) [6].

Упровадження КТ викликало зміни у виробничих процесах бібліотеки, вимогах до інформаційно-комунікаційних компетенцій бібліотечних кадрів.

Головною умовою ефективної адаптації КТ до бібліотечно-інформаційної діяльності в умовах інформаційного суспільства є формування професійної свідомості бібліотечних фахівців як інструменту управлінського впливу на розвиток бібліотечного соціального інституту, який визначає динаміку адаптації КТ і стратегію інноваційних змін у бібліотечно-інформаційній діяльності.

Мета статті — розглянути особливості формування професійної свідомості бібліотечного фахівця як умови ефективною адаптації комунікаційних технологій до бібліотечно-інформаційної діяльності, визначити шляхи й умови підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців у напрямі технологізації професійного знання.

Адаптація КТ як складової фахової свідомості бібліотекарів має сприяти: подоланню відставання і розбіжностей між досягнутим рівнем розвитку КТ та вимогами до виробничого процесу в бібліотеці в умовах стрімкого розвитку нових технологій; виховує бібліотекаря-професіонала гнучкішим та мобільнішим, пристосованим до зовніш-

ніх змін, конкурентоспроможним; досягненню бажаного професійного статусу й визнання в колективі.

У результаті проведеного аналізу та порівняння відповідності стану КТ рівневі інформатизації бібліотечної діяльності [5] було виявлено, що між ними існують істотні розбіжності, оскільки проекти та програми комп'ютеризації, автоматизації й інформатизації бібліотечно-інформаційної сфери потребують серйозної аналітичної бази прийняття рішень. Це можливо завдяки процесу формування фахової свідомості на основі програми впровадження КТ у бібліотечну діяльність.

Формуванню програми впровадження КТ до системи формування професійного знання передують концептуалізація положень про КТ, що викликає необхідність встановлення їх складу, який створює техніко-технологічну базу інформатизації і сприяє здійсненню інформаційної діяльності в умовах подальшого розвитку інформаційного суспільства. До КТ, згідно з об'єктом бібліотечно-інформаційної діяльності, належать технології документалізації, актуалізації, медіації інформації у сфері суспільної взаємодії. У бібліотечній практиці використовують майже всі різновиди КТ. Аналіз сучасної бібліотечної практики свідчить, що є розбіжності між рівнем розвитку системи КТ, яка є одним із головних елементів техносфери сучасного суспільства, і рівнем інформатизації бібліотек. Але вони скорочуються, бібліотека використовує КТ в міру можливостей. У системі професійного фахового знання на ці зміни дуже мало звертають уваги, їх зміст у сучасних планах і програмах підготовки бібліотекарів та формування їх фахової свідомості є незначним.

Формування фахової свідомості бібліотечних фахівців має відбуватися з урахуванням вимог інформаційного суспільства, бути безперервним і передбачати первинну підготовку кадрів, підвищення їх кваліфікації. При підготовці кадрів необхідно зважати на позитивний досвід країн з розвиненою інформаційною інфраструктурою. Він передбачає здобуття бібліотечної освіти як традиційним шляхом (повний цикл навчання в профільних вищих навчальних закладах), так і через перепідготовку фахівців з вищою освітою іншого профілю. Підвищення кваліфікації має здійснюватися, переважно, на базі провідних бібліотек, які впровадили передові КТ, що слід поширювати, за допомогою систем і засобів комунікацій для дистанційного навчання та кваліфікованих кадрів.

Спеціалізація бібліотечних кадрів може відбуватися за двома основними напрямками, що зумовлені вищенаведеною диференціацією бібліотек. Робота в бібліотеках — генераторах інформації, — яким притаманне розгорнуте бібліотечно-інформаційне виробництво, потребує фахівців у галузі аналітико-синтетичної обробки інформації — інформаційних аналітиків. Вони повинні опанувати методологію розкриття та поширення знань, зосереджених у бібліотечних фондах, і методику й інтелектуальні комп'ютерні технології бібліографування, реферування, підготовки оглядово-аналітичних і прогностичних матеріалів,

проведення наукометричних, інформетричних та бібліометричних досліджень.

Реалізація завдань безпосереднього надання бібліотечних послуг потребує для свого вирішення підготовки бібліотекарів — інформаційних менеджерів. Вони мають забезпечити як надання традиційних інформаційних продуктів та послуг, так і реалізацію функції документорозповсюдження через відбір та запис на компакт-диски зібрань електронних публікацій на замовлення користувачів із дотриманням майнових прав інтелектуальних власників. Роботи, що мають здійснювати фахівці зазначених спеціальностей, матимуть, крім суто інформаційного, наукове значення. Тому всі ці фахівці *de facto* є науковими працівниками [7].

Підготовка бібліотечно-інформаційних фахівців потребує суттєвого оновлення програми формування фахової свідомості відповідно до ролі та місця бібліотеки в сучасному мережевому соціокомунікаційному просторі. Зокрема, фундаментальними дисциплінами для підготовки бібліотечних фахівців є інформаціологія, теорія соціальних комунікацій, системний аналіз, документологія. Традиційні базові дисципліни бібліотекознавство та бібліографознавство необхідно доповнювати новими знаннями, що пов'язані з функціонуванням бібліотечного соціального інституту в умовах розвитку КТ. Центральне місце в системі формування професійної свідомості має посісти технологічне знання. Сучасна бібліотечно-інформаційна практика потребує знань, умінь і навичок щодо використання прикладного програмного забезпечення, технологій наповнення й організації електронних каталогів (ЕК) та інших баз даних (БД), особливостей комунікаційних і каталогізаційних форматів, технології формування електронних бібліотек (ЕБ) та забезпечення доступу до її ресурсів, сучасних лінгвістичних засобів. Пріоритетним у підготовці фахівців має бути вивчення Інтернет-ресурсів і технологій для оптимального вирішення різноманітних питань у процесі бібліотечної діяльності.

Основними напрямками технологізації загальної та фахової освіти є такі: технологізація змісту; стандартизація освіти; технологічна підготовка (проекування) навчального процесу; вдосконалення навчальної діяльності викладача та навчальної діяльності студентів. Технологізація змісту бібліотечної освіти має на меті формування технологічного менталітету майбутнього фахівця — специфічного (технологічного) сприйняття й осмислення власної професійної діяльності. Вона орієнтована на подолання сформованого стереотипу бібліотечної свідомості: «...технологія є сукупністю процесів і операцій», зміщення акценту в технологічному навчанні бібліотечних фахівців на кінцевий результат — інформаційні продукти та послуги з визначеними споживчими властивостями і заданими показниками якості, на формування установки: гарантією необхідного результату є кваліфікований вибір ресурсної бази і забезпечуючих засобів, наявність адекватних завданням методів, точне дотримання технологічних розпоряджень, грамотний розподіл функціональних обов'язків.

Технологізація змісту не зводиться до насичення навчальних дисциплін сучасними КТ. Але установка, що визначає професійну компетентність випускника на опанування актуального для суспільства асортименту інформаційних продуктів і послуг на базі сучасних КТ, має бути підкріплена здобутими у вищому навчальному закладі знаннями і набутими вміннями [9].

Актуальність технологічної складової у бібліотечній діяльності зумовлює необхідність уведення в план підготовки бібліотекарів-бібліографів вищої кваліфікації основ професійного технологічного знання як методології теоретичного і практичного опанування конкретних КТ у процесах бібліотечної діяльності. Це надасть змогу розкрити професійний тезаурус бібліотечних фахівців через опанування стратегічних завдань упровадження КТ у бібліотечно-інформаційну діяльність, аналіз організаційно-технологічних стратегій: автоматизації основних технологічних процесів бібліотечної праці, підготовки бібліотекарів і користувачів до роботи в єдиному освітньо-інформаційному середовищі, здійснення моніторингу відповідності інформаційних потреб користувачів інформаційним ресурсам бібліотеки; професійних вимог до бібліотечних фахівців в умовах упровадження КТ як результату «технізації» бібліотечної діяльності.

Розвиток корпоративної бібліотечно-інформаційної діяльності, створення бібліотечних об'єднань потребують від фахівців знань технологій: кооперативної обробки інформації, її організації у формі інтерактивних даних; забезпечення доступності інформації в режимі on-line і за допомогою оптичних дисків; інтелектуалізації пошуку інформації. Напрями розробки стратегій бібліотечної діяльності полягають у формуванні техніко-технологічних, організаційно-функціональних моделей автоматизації бібліотечних процесів і мережевої інтеграції бібліотек до світового інформаційного простору. Усе це потребує знань щодо використання відповідних сучасних технологій.

Тематика структуризації професійного знання може містити знання щодо загальних засад КТ, завдань, функцій, складових структури КТ, історичний ракурс проблеми. Доречним є вивчення проблем і перспектив використання КТ, а також ознайомлення із системою КТ: історією становлення; наукових підходів до вивчення системи ІКТ: технічної, інформаційно-комунікаційної, соціально-інформаційної. Важливими будуть знання про систему КТ, які забезпечують функціонування соціально-комунікаційної діяльності: технології документалізації, що містять технології реєстрації, збереження, зображення в мережах знань; технології актуалізації — збору, обробки, пошуку, подання та навігації в інформаційних системах; технології медіації, що забезпечують будь-які інформаційні потреби користувачів технологіями мультимедіа.

Складовими професійного знання бібліотечних фахівців, необхідність яких зумовлена вимогою відповідності бібліотек умовам розподіленого інформаційного середовища, є розвиток інформаційної діяльності,

вихід до інформаційних мереж світової інформаційної інфраструктури, обмін інформацією, створення зведених ЕК, корпоративних інформаційних мереж. Це значно розширює спектр прикладного використання автоматизованих документно-інформаційних систем, робить їх застосування міждисциплінарним напрямом, необхідним для вивчення спеціалістами, котрі працюють з інформаційними ресурсами (ІР) науки, культури, освіти, сфери підприємництва.

Професіоналізація інформаційної діяльності — це відбиття, в першу чергу, розвитку інформаційних і комунікативних технологій, соціальна інтеграція яких завжди потребувала відповідної спеціалізації, формування суверенних професійних напрямів [3].

Інформаційна діяльність розглядається як професійна робота зі збору, обробки, зберігання, пошуку, видачі й поширення (передачі) інформації [2]. Інформаційна професія є соціальним конструктом, умовною моделлю, що формується для задоволення потреб науки й управління в узагальненні розмаїтості напрямів і видів інформаційної діяльності. Орієнтація бібліотечно-інформаційної діяльності на розвиток інформаційних процесів у цьому разі не відбиває всієї сукупності послідовних дій, функціональних й інформаційних зв'язків, обмінів інформацією, здійснюваних у системі соціальних комунікацій.

В умовах інформатизації бібліотечно-інформаційна професія є інструментом інтеграції професійної спільності, елементи якої демонструють єдність соціальних функцій. Аналіз сучасних професійних ресурсів бібліотечно-інформаційної діяльності свідчить про різноманітність інформаційних професій, що припускають змістовний різновид підготовки, розмаїтість кваліфікаційного рівня й різних рівнів інституалізації. Бібліотечно-інформаційна діяльність як вид професійної діяльності відрізняється специфікою інституалізації, тому що інтегрує в усі сфери суспільного виробництва й набуває особливих форм інституалізації в рамках більшості галузевих структур.

Безсумнівно, що майбутнє за інформаційним фахівцем, у компетенції якого: уміння працювати в команді, комунікабельність, різносторонні знання. У сучасних інформаційних професіях «...зменшується частка стереотипних операцій, що потребують здебільшого фізичної сили, спритності й звички до монотонної праці. При цьому підвищується роль творчої праці, зокрема вміння орієнтуватися в потоці інформації, концептуально мислити, приймати нестандартні рішення при неповній і суперечній інформації», — вважає один з провідних російських теоретиків мультимедіа О. В. Шликова [250]. На думку автора, найбільший попит очікується на фахівців міждисциплінарного профілю, що інтегрують знання, уміння й навички у сфері техніки, технологій, керування, гуманітарних наук.

Слід зазначити, що вплив на формування професійної свідомості може відбуватися навіть поза безпосередньою взаємодією. Інформаційно-комунікативним інструментарієм формування фахової свідомості можуть

бути: спеціальна періодична преса, семінари й конференції, Інтернет-ресурси, методична література. Усе це може формувати світогляд фахівців, відповідно до КТ, що, у свою чергу, є важливою умовою адаптації бібліотекарів до умов у новому соціокомунікаційному середовищі.

Необхідно зазначити, що однією з базових характеристик професійної свідомості є гнучкість сучасної трудової сфери. Рівень цього явища формується специфікою, що припускає посилення професійної міграції й відходу від закріплення професійної належності на весь період трудової діяльності особистості. У цьому разі йдеться не лише про розмаїтість професійних компетенцій, необхідних сучасному фахівцеві, а й про адаптаційний компонент професіограм, безперервну освіту, готовність до змін професійної діяльності.

Формування професійної свідомості бібліотечних фахівців, відповідно до КТ, має розглядатися як один з найважливіших напрямів інформатизації бібліотечно-інформаційної сфери. Зміна базової парадигми взаємодії з реальністю як найважливіший параметр інформатизації викликає реагування професійної структури суспільства, її трансформації.

Необхідно відзначити актуальність питання формування професійної свідомості фахівців відповідно до КТ як найважливішої складової інформаційної підготовки. У цьому контексті мають на увазі не просто аспекти, пов'язані з відповіддю на потребу ринку, підготовку фахівця, що в цей момент потрібно суспільству, галузі, роботодавцеві, або з оснашеністю навчального процесу технікою, технологіями, сучасним змістом, новими формами взаємодії з практикою. Мається на увазі більшою мірою здатність до постійної актуалізації, озброєність технологіями цієї актуалізації, готовність системи формування професійної свідомості фахівців інформаційного профілю, всіх компонентів до постійних змін. Зміни, що відбуваються на етапі становлення та розвитку інформаційного суспільства, потребують частого корегування окремих елементів або всієї системи підготовки та формування професійної свідомості фахівців інформаційного профілю, її можливості швидкого реагування на технологічні й соціальні зміни [8].

Строки відновлення інформаційних знань й умінь різко скорочуються, у зв'язку з чим базова система підготовки бібліотечних фахівців не може забезпечити функціонування єдиного запасу знання у сфері інформаційної діяльності, тезауруса, навичок, що дозволяють реалізувати функції інформатизації. Формування професійної свідомості передбачає зміщення акцентів з освітньої діяльності на самоосвітню. Необхідно відзначити, що сучасна система формування професійної свідомості постала перед необхідністю вдосконалення базових рівнів кадрового забезпечення бібліотечно-інформаційної діяльності, що потребує створення нової концепції професійної свідомості бібліотечного фахівця як важливого кроку до формування єдиного інформаційного простору.

Підготовка інформаційних спеціалістів і формування їх професійної свідомості в провідних навчальних закладах — коледжах інформаційних наук, інформаційного менеджменту та технологій західних країн свідчить, що навчальні курси для підготовки спеціалістів побудовані з урахуванням системного підходу до навчання, зокрема в галузі сучасних КТ і їх застосування до інформаційних процесів.

Процес формування фахової свідомості бібліотечних спеціалістів США, Канади, Великої Британії, Австралії відбувається в межах вивчення проблем управління БД, структури даних і файлів, проектування БД та системи управління БД. Вони поглиблено розкриваються через розгляд питань управління їх проектуванням і поданням змісту, вивчення структур даних і організації файлів, які використовуються при обробці інформації в інформаційно-пошукових системах, системах обробки текстів, системах, що містять зображення, управління записами змінної довжини; стандарти для організації інформації: SGML, HTML, Z39.50, Z39.58, MARC, внутрішні моделі даних, логічні моделі даних, вивчення принципів проектування інформації та використання систем управління БД, характеристики й оцінки загальних і спеціалізованих систем управління БД, адміністрування БД.

Перехід на ступеневу підготовку змінює підходи до опанування знань і набуття вмінь [4]. Якщо раніше процес формування фахової свідомості розгортався згідно з принципом від загального до конкретного, то в сучасних умовах — від конкретного до загального. Це зумовлено тим, що рівень фахової свідомості бакалавра в міжнародному розумінні має надавати можливість людині працювати на початкових посадах, які є в установах, організаціях. Наприклад, на посадах бібліотекарів, бібліографів у бібліотеках різних видів. Тому бакалавр має бути відповідні вміння та навички для роботи на посадах бібліотекаря і бібліографа у відділах комплектування, обробки документів, відділах обслуговування (на абонементі та в читальних залах), періодики, масової роботи з користувачами, виставкової роботи, міжбібліотечного абонементу, бібліографічних відділах. Набуті вміння та навички з використання КТ повинні надати можливість бакалаврові забезпечувати основні технологічні процеси з виконання завдань, напрямів і функцій відповідних підрозділів.

Рівень фахової свідомості бакалавра надає змогу організувати галузеві ІР для користувачів на традиційних та електронних носіях, бібліографування документів різних типів, видів для читачів різних вікових груп, здійснювати бібліографічне обслуговування користувачів за допомогою різних видів бібліографічно-інформаційних документів, формувати інформаційну культуру користувачів тощо [65]. Тому, в першу чергу, йому необхідні знання технологій документалізації, що містять технології збору, реєстрації, збереження документів та інформації.

Підвищення ефективності підготовки студентів на бібліотечно-інформаційному факультеті може бути досягнуте за таких умов.

1. Підготовка висококваліфікованих фахівців спрямовуватиметься на опанування існуючої на цей час системи КТ, які мають уміти використовувати ці технології в навчальній і професійній діяльності.

2. Структура та зміст профілюючих дисциплін відбивають зміст, характер й умови майбутньої професійної діяльності студента та визначають певну послідовність формування знань.

3. У процесі підготовки реалізується система безперервного послідовного формування навичок використання КТ при вирішенні професійних завдань. Така система має три етапи:

- перший рік навчання — вивчення базового курсу інформатики, її вивчення припускає не лише опанування навичок роботи з обчислювальною технікою й програмним забезпеченням, але, у першу чергу, здобуття знань з теоретичних питань моделювання, формування, накопичення, обробки й передачі інформації;
- другий і третій роки навчання — набуття навичок роботи в локальних і глобальних мережах: здобуття теоретичних та практичних знань зі створення та використання ЕБ та ІР;
- четвертий і п'ятий роки навчання — формування стійких навичок використання сучасних програмних продуктів: нових бібліотечно-інформаційних технологій у сфері майбутнього профілю професійної діяльності.

4. Блок спеціальних дисциплін доповнюється вивченням спецкурсів, які охоплюють знання з бібліотечно-інформаційних технологічних процесів і систем, понятійного моделювання, що дозволяє опанувати КТ не лише офісної спрямованості, а й освітні КТ, представлені навчальними програмами, які сприяють процесу адаптації студентів до бібліотечно-інформаційних технологій і підвищують ефективність навчання, спрямованого на вирішення реальних завдань у сфері професійної діяльності, що має регіональну або місцеву специфіку.

5. Використання КТ у процесі навчання зумовлюється: можливостями навчального матеріалу щодо його формалізації: форм розкриття явищ і процесів бібліотечно-інформаційних та технічних систем, використання логіко-математичного апарату; змістом і характером навчально-професійних завдань; можливостями програмного забезпечення як засобу навчання й формами його використання.

6. У процесі вирішення навчально-професійних завдань з використанням КТ застосовуються диференційовані завдання, які передбачають самостійний вибір студентами варіантів підзавдань, стратегій моделювання та пошук оптимальних рішень, що дозволяє формувати пізнавальну активність і самостійність майбутніх фахівців. Студенти, які використовують КТ у навчальній, а згодом і професійній діяльності, мають якісніші результати навчання й вищий професійний рейтинг, тому що адекватно виконують соціальне замовлення суспільства, краще підготовлені роботи в сучасному інформаційному суспільстві, вищим рівень їхньої самореалізації [1].

Головним аспектом перебудови фахової освіти є відповідність змісту навчання, структури навчальних планів, кваліфікаційної структури фахівців. Сфери практики й освіти мають перебувати в гармонійному стані один до одного, тому що ці сфери є взаємозалежними. Соціально-комунікативна парадигма теоретичних пошуків у бібліотекознавстві надає нові можливості структурування науково-дисциплінарного устрою традиційних професійно-спеціальних напрямів, по-новому висвітлює культурно-цивілізаційне значення бібліотек, бібліотечної освіти та бібліотечної сфери діяльності. Процес згортання професійно-спеціального знання і наближення його до нового рівня професійної діяльності, відповідно до розгортання глобальних соціально-інформаційних процесів, може здійснюватися завдяки технологізації діяльнісної компоненти професійної підготовки. Одночасно відбувається формування нової структури кадрів бібліотек, які вже набули визнання культурно-освітньо-інформаційних установах.

Основна мета формування професійної свідомості бібліотекарів — досягти відповідності підготовки фахівців, здатних до виконання завдань організації, підтримки суспільної взаємодії на різних рівнях функціонування системи соціальних комунікацій, суспільної діяльності в розмаїтті форм і засобів, інформатизації та медіатизації, сфери культури й сфери соціального управління, тенденціям і змінам у цих сферах. Процес формування фахової свідомості бібліотечних спеціалістів відбувається в напрямках формування системи знань про КТ: їх зміст та використання; підготовки технологій до впровадження в бібліотечну сферу; включеність в освітні програми та систему підвищення кваліфікації. Перспективними напрямками в цьому аспекті можуть бути: поглиблення уявлень про комунікаційні процеси в бібліотечній сфері; класифікаційно-типологічні дослідження КТ; участь бібліотек у відтворенні, забезпеченні комунікаційної взаємодії в умовах інтеграції, зокрема технологічної, в системі соціальних комунікацій. Зважаючи на стан та тенденції розвитку КТ у бібліотечно-інформаційній сфері, це сприятиме модернізації технологічного компонента професійної свідомості бібліотекаря в сучасних умовах.

Список літератури

1. Арзуханов А. С. Использование новых информационных технологий в библиотечном образовании [Электронный ресурс] / А. С. Арзуханов. — Режим доступа : http://libconfs.narod.ru/2001/9s/s9_p6.html.
2. Гиляревский Р. С. Научная коммуникация в эпоху электронных коммуникаций / Р. С. Гиляревский // Науч. и техн. б-ки. — 2006. — № 7. — С. 3-12.
3. Гиляревский Р. С. Рынок информационных услуг и продуктов / И. И Родионов, В. А. Цветкова, Г. З. Залаев, Р. С. Гиляревский. — М. : МК — Периодика, 2002. — 549 с.
4. Долбенко Т. О. Стандарт вищої освіти в контексті змісту підготовки бібліотечних кадрів / Т. О. Долбенко // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні : зб. наук. пр. — К., 2001. — С. 38-45.

5. Дурєєва Т. А. Застосування технологій інформаційного суспільства в бібліотечно-інформаційній сфері / Т. А. Дурєєва // Вісн. Кн. палати. — 2009. — № 1. — С. 32-34.
6. Ільганаєва В. О. Бібліотечна освіта : нова парадигма розвитку / В. О. Ільганаєва. — К. : Ред. журн. «Бібл. вісн.», 1996. — 256 с.
7. Костенко Л. Й. Інформаційні технології в бібліотеці суспільства знань [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/new/05_Kiev/05_kostenko.html.
8. Лопатина Н. В. Информационные специалисты: социология управления / Н. В. Лопатина. — М. : Академ. Проект, 2006. — 208 с.
9. Пилко И. С. Библиотечно-информационное образование: технологический рубеж / И. С. Пилко // Бібл. вісн. — 2003. — № 5. — С. 11-14.
10. Шлыкova О. В. Культура мультимедиа : учеб. пособ. / О. В. Шлыкova. — М. : Фаир-Пресс, 2004. — 415 с.

Надійшла до редколегії 10.04.2010 р.

УДК [004.032.6:001.4]:316.772.5

О. О. ЛИТВИНЕНКО

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ «МУЛЬТИМЕДІА» НА ОСНОВІ СОЦІОКОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ

Проаналізовано сучасні підходи фахівців до визначення обсягу та змісту поняття «мультимедіа». Запропоновано визначення поняття «мультимедіа» з позицій соціокомунікативного підходу.

Ключові слова: мультимедіа, гіпертекст, інтерактивність, мультимедійний продукт, мультимедійна технологія, віртуальна реальність, соціальні комунікації.

Проанализировано современные подходы специалистов к определению объема и содержания понятия «мультимедиа». Предложено определение понятия «мультимедиа» с позиций социокоммуникативного подхода.

Ключевые слова: мультимедиа, гипертекст, интерактивность, мультимедийный продукт, мультимедийная технология, виртуальная реальность, социальные коммуникации.

The modern authority approaches to the determination of volume and matter of multimedia concept are analyzed. The definition of multimedia concept by means of sociocommunicative approach is proposed.

Key words: multimedia, hypertext, interactivity, multimedia product, multimedia technology, virtual reality, social communications.

Комп'ютеризація всіх сфер людського життя зумовила активний суспільний інтерес як до явища мультимедіа, так і до трактування змісту цього поняття. Проте в більшості наукових визначень мультимедіа вилучене з комунікаційного процесу та розглядається як самостійне і незалежне від оточуючого середовища явище. Постає питання аналізу мультимедіа як елементу системи соціальних комунікацій, що проходить усі етапи створення, поширення та суспільного використання.